

CSIZIK BORCSA NYULA.

Történt, hogy Vékony Ignác szegény feles bérlő leesett a kazalról és szörnyet halt. Mire gazdátlan lett az árva Berkecz Magda kistanyája a tíz holddal. Csak nagyot néztek az emberek, mikor Márton, a Berkeczek bérese vette ki. Márton ekkor átment a tanyába, hogy a maga kezére dolgozzon. Rendes, törekvő legény volt Márton, volt megtakarított pénze, meg hogy elérte a nagykort, az árvaszék is kifizette az árva részt, ebből rendezkedett. A gazdasághoz szükséges dolgokat: kocsit, lovat, ekét vásárolt, meg még egy tehénre is futotta. Így lett ember Márton.

De azt nem tudta mindenki, hogy a dolog hogy van. Ezért az áspis emberek, akik megennék egymást, soká nem akartak hinni a dolog igaz voltában.

— E mögött valami van? Ki tudja, nem-e lopta a pézt Márton? Soká beszéltek.

Már nyár volt, ért az új élet. Sárgultak a kalászkok, megfodrozódtak a haragos zöld kukorica levelek a szélben. Márton vasárnaponkint, ha jobb dolga nem akadt, kifeküdt a tanyaház mögé és nézte a sárguló búzákat. Néha meg bevette magát a táblába és áhitatos hittel hallgatta a kalászkok ropogását. Egyszerre csak látja valaki (nem fontos, melyik vén asszony); látja Mártont, a magányos embert. Megsajnálja. De menten hozzáfűzi, különben kötél kéne az olyan legénynek, ki egymagában lustálkodik a fűben, mikor a szegény lányok magukba kénytelenek cicázni. Mer' nincs macska. Csóválja a fejét Márton, e bizony igaz! Fölkelt hát a gyepről és nem is feküdt vissza többet. Árvák maradtak a búzák, de a kistarsangon már asszony volt a tanyába. Szép hegyes kontyú menyecske; a Borka lány.

Víg ember lett Márton, nagyon fütyült, danolt (az asszony nőit). Hanem egyszerre megállt a nóta, meg a füttyszó. Szótalan lett Márton és bús, mint akit hideg vízzel nyakon öntenek.

Szegény Borka Márit elvitte a szárazheptika.

Új tavasz jött, de Mártonnak nem hozta el a jó kedvit. A szomszédok már-már sajnálni is kezdték a közjük való élet-magra kapott Mártont; mit esezti a bánattal magát? Házasodjék meg újra. Magára hagyva, tönkre megy a kis gazdaság — tanácsolták.

— Várni kell még . . . Várni kell még — dörmögte.

Hanem amint kezd gyűlni hegyibe a munka, magátul belátja, kétfelé csak nem szakadhat. Kint is, bent is. Egy magára sok. Ekkor fogadta föl, nagy hirtelen a Csizik-lányt.

Alighogy megérkezett Borcsa, még aznap kitakarított mindent. Legutoljára, még a cserép pipát is megtörölgette (mi kiváltkép tett Mártonnak). Hejre egy asszony! — csóválta a fejét magában. Föl is tette mindjárt, hogy ezért majd ő is kedveskedni fog. Csak tudni kéne mivel? Mit vehetne a Csizik lánynak, hogy meg ne nevéssék érte? Pántlikát, vagy papucsot kéne neki venni! De pántlika

mán kontyba nem kell. Papucsot jó lenne, csak hogy a papucsot Csurkánál kell rendelni. Csurka Mari pedig gúnyt űzne belőle. Igen!... a pántlika már elkésett, a papucs meg még hamar van . . .

Az istállóba indult, hogy vessen a lovaknak. De nincs széna a tartóban. Fogja a péváskast, kimegyen a szénakazalhoz. Ott lát ug-rándozni egy nyulat. Szép barnahátú eleven kis vadnyulat. Rábo-rítja sebtiben a kosarát.

— Ez a Borcsa nyula! örvendez.

Nagyot sikít Borcsa, amint meglátja a nyulat. Hanem azért csak ölebe fogja.

— Né, milyen kis állat? Hun fogta?

— Kint.

— Hun kint?

— A szénába.

— Maga vót?

— Árván.

— Nekem aggya . . . ? Ha az enyém lehetne? — mondja szemlesütve, (mert szégyelte magát a kérdés miatt) — szépen föl-nevelném.

Márton meg éppen ezt várta.

— Magának adom hát. Ki másnak is adnám?

A lelke beszélt Mártonnak. Olyan szelíden volt mondva, mintha csak ezt mondta volna:

— Jó helyed lesz itt, te Csizik Borcsa.

Mire Borcsának kiperdült a könnye. Alig birta visszatartani. Kötényében az árva jószággal az ablaknak fordult és kinézett rajta. Várta nagyon, hogy Márton menne már ki a házból. Amikor egyedül maradt, könnybe fürdette a kis nyúl hátát. Fölsorakozott a hányt-vetett életsorja; a cselédsor, még a kiskorból, aztán az asszony-élete a két urával, az első, aki mindig ivott és megverte, a másik, akit a tolvajtársai vertek agyon. Csúnya, zavaros, régi múlt volt ez. De most itt van. Négy napja, Istenem négy napja csak, hogy itt van, de úgy érzi, új élete van. Amint benyit Márton, a könnyeit lopva szárítgatja. Hiába, csak észrevette az a sírást:

— Mi leli magát?

Az asszony megremeg. S mert ilyen jó hozzá Márton, majd-nem elfogja a sírás.

— Valami a szemembe ment, oszt kidörzsöltem.

— Olyan, mintha rína!

— Megindított ez a kis árva jószág — palástolta magát Borcsa.

Márton vigasztalni próbálta:

— Olyan a nyúl is, mint a gyerek. Elbócorog. Aztán ríhat utánna az anyja.

Elállt a szavuk. Borcsa fölkelt, odament a sublóthoz. Előke-reste a nagy rongycsomót és kiválasztott egy piros pergett darabot. Szalagot font belőle. A nyúl nyakába. Baj lett belőle. Meglátták. Úgy esett, hogy másnap-é, harmadik nap-é öreg Berkecné átjött a kis-tanyába.

— Hallod-é Boriskám! — szólítja a Csizik lányt, — eltört a szénonóm, oszt sütni szeretnék.

— Ott van, Étel néni, vigye el — mutatott a sarokba Boris.

Lenyúl Berkeczné a földre, mire felugrik a kis nyúl.

— Hát ez mi szerzet? — nézi ijedten.

— Semmi az, csak nyúl . . . Egy kis nyúl.

— Ki hozta?

— Márton, a gazda.

Berkeczné gyanút fogott:

— Ahá! . . . hát ezér' a nagy becs. Piros pántlika a nyakba.

Csokorra kötve.

El is ujságolta otthon a lányának:

— Na már Mártont befonta a Csizik lány.

Magda a tükör előtt állt, fésülködött, sütötte a haját, hogy szép legyen és megtetsszen majd valakinek. Lebontott hajába egyszerre megállt a fésű foga.

— Kit? — rikitja.

Az asszony is szomorú, hisz' terve dőlt dugába, azért nehezen szól:

— Mártont.

— A Csizik lány . . . ? a Mártont . . . ? — vijjogta Magda.

— Azt.

A széltől óvott, sápadt kis Berkeczlánynak egyszerre tüzes lett a szeme, megszorult az ökle, melybe egy elfutott élet utolsó jajját szorította:

— Oszt merte . . . ? Hogy merte . . . ? Maga látta . . . ?
Igaz ez, édes anyám . . . ?

— Nyulat fogott néki.

— Miféle nyulat?

— Kis vad nyulat.

— Csak ezt látta? — kacagott Magda.

Pillanatra öröm fogta el újra. Badarság volt tőle így megijedni. Van Mártonnak esze, hogy Borcsával nem kezd ki, amikor jól tudja, hogy ő a világon van. Nevetett, pattogón éleset, hogy a nagy parasztház csak úgy rengett bele. De a fájdalom csak ott ült a nevéfés alatt. Neki is volt egyszer nyula. Azt is Márton fogta tavalý kasszáláskor s neki hozta haza. Addig nevelte, ajnározta, hogy nagy nyúl lett belőle s karácsonykor elment. Elfutott a havas télbe . . . Egész nap motoszkált a fejébe.

Estve alkonyattájt átosont a kistanyába.

Az udvaron találta Mártont.

— Márton bácsi igaz a? . . .

— Mi na . . . ? — Magduska!

Magda pirult megmondani.

— Mongya mán.

— Igaz, hogy maga nyulat fogott?

— Két napja.

— Ezt nem adta nekem!

- Me nem is láttam.
- Annak atta, akit látott.
- Maj' nem úgy van, Magduska.
- Oszt, ha most elképném?
- Aszt mán nem löhet.
- Tán gazdája van?
- A Borcsáé . . .

Magda meghökkent. Hát itt van. Majdnem tálcán kínálkozik, oszt nem kell. A buta paraszt fájának még a kész vagy on se kell! . . . mer' nincs elég esze! Ilyen ez a Márton! Sírás kezdi szorongatni a torkát. De hát csak nem? . . . Büszke gazdalány ő! Berkeczlány? nem sírhat! Fölkapta a fejét s egyszerre megfűlt benne a szánalom. Történjék bármi is, innét most már el nem megyen szépen. Álmatlan éccakái mind-mind elé sorakoztak nagy hirtelen és a fekete árnyak kergetni kezdték egymást, sirtak mint az eltévedt gyermekek. Dehát kit keresnek? Mártont. Hanem most már nem kell. Csak azért se kell! Hanem az a . . . hitvány . . . az a kóbor cafrang most megjárja! . . . annak a vérre vágyott . . .

Otthagya Mártont. Berohant a házba:

- Borcsa . . . Borcsa . . . — kiáltotta.
- Mi kell Magduska? — jelentkezik félénken Borcsa.
- Ide a nyulat!
- Azt nem lehet.

Kikerülnek az udvarra.

- Marci bácsi, hun fogta a nyulat? — könyörög még egyszer

Magda.

- A szénásba.

Magda előtt föl villant valami.

- A széna az én földemen van. Azért csak ide! Ide csak, ide!
- Inkább megfujtom, — rikácsolta Borcsa.

— Hát nem? . . . — ugrik néki Magda, hogy megüsse. Jó! belemarkoljon a hájába. Kikarmolja a két szemét. De Borcsa félre ugrik, fölemelt karokkal védi a támadást. Mire Magda csak nem hagyja békén; szóval támadja. Elmondja mindennek. Annak is, ami nem. Borcsa pedig érzi, hogy ő cseléd, azért szónélkül hallgat. Hallgat mindaddig, míg a fejkendőjét érzi a fején. De amikor megint elkezd piszkálni, erre már kitör belőle.

- Veszi innét a kezét!
- Én?
- Maga.
- Hát nem veszi le? . . .

. . . Összegomolyodnak, marják-püfölik egymást, amint az erejükből telik. Márton meg mindezt csak nézi, de nem szól közbe. Asszony perlekedés pásztos eső! — gondolja. Hanem annak igen igen örül, hogy ez most érte történik . . . Hanem a nyúl . . . ? Annak aligha lesz jó vége, megsajnálja a szegényt. Befut érte a házba, kikotorja az ágy alól. Magához veszi s a hón' alatt viszi kifelé, hogy lopva-titkon elértesse a bokorba.

Hegyi István.